

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Державно-управлінські студії № 4, 2019

УДК 336.02

ПАСІЧНА І. О.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»,*

ХМЕЛЬНИЦЬКА В.В.,

*головний спеціаліст-бухгалтер Державної служби
з лікарських засобів та контролю за наркотиками
у Полтавській області,*

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

I. PASICHNA,

*PhD in Law, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic»,
Associate Professor, Department of Public Administration and Law*

V. KHMELNYTSKA

*State service on medicines and drugs control in Poltava region,
chief specialist-accountant*

PECULIARITIES OF THE STATE FINANCIAL POLICY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Анотація. У статті досліджено особливості державної фінансової політики України. Розглянуто основні завдання фінансової, в тому числі бюджетної політики. Проаналізовано принципи бюджетної системи України та бюджету Європейського Союзу. Здійснено аналіз основних напрямів фінансової політики Європейського Союзу та програм допомоги Європейського Союзу Україні. Визначено перспективи розвитку державної фінансової політики України в умовах євроінтеграційних процесів.

Summary. The article deals with the peculiarities of the state financial policy of Ukraine. The main tasks of financial, including budgetary policy, are considered. The principles of the budgetary system of Ukraine and the budget of the European Union are analyzed. The main directions of the European Union's financial policy and EU assistance programs to Ukraine are analyzed. Prospects for the development

of the state financial policy of Ukraine under the conditions of European integration are determined.

Ключові слова: державна фінансова політика України, бюджетна політика, Європейський Союз, бюджет, фінансова політика Європейського Союзу, європейська інтеграція.

Keywords: state financial policy of Ukraine, budget policy, European Union, budget, financial policy of the European Union, European integration.

Постановка проблеми. Регулювання фінансово-економічного розвитку є одним із важливих інструментів впливу на економічні та соціальні процеси через перерозподіл та використання фінансових ресурсів. Основними завданнями фінансового регулювання є забезпечення економічного зростання на основі інституційного розвитку, інвестицій та структурних змін у фінансовій системі, створення умов, сприятливих для зростання рівня виробництва та стимулювання внутрішнього попиту. Динаміка фінансових перетворень визначає доцільність синтезу взаємодії інструментів бюджетного, податкового та грошово-кредитного регулювання.

На сучасному етапі державного розвитку важливо вдосконалити фінансову політику, яка забезпечить сприятливі умови для відновлення поштовху до економічного зростання, розвитку ринків товарів і послуг та оптимізації механізму формування та розподілу ВВП між економікою та населенням. У процесі раціонального бюджетування, оподаткування, здійснення грошово-кредитної політики органи державної влади, що регулюють фінансові відносини, повинні враховувати економічні характеристики та пріоритети соціального розвитку в контексті вступу України до Європейського Співтовариства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливе значення для дослідження теоретичних та практичних засад здійснення державної фінансової політики України мають теоретичні положення праць таких відомих учених: О. Василик, В. Голуб, Т. Єфименко, В. Опарін, А. Соколовська, І. Янжул та ін.

Метою дослідження є розкриття особливостей здійснення державної фінансової політики України та окремих її складових, а також визначення перспектив розвитку державної фінансової політики в умовах євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення державної фінансової політики України залежить від розвитку її основних складових, зокрема бюджетної, податкової, грошово-кредитної політики, і має враховувати вирішення тактичних та стратегічних завдань, які полягають у формуванні фінансової політики держави та внесення змін до законодавства України в межах реалізації фінансової політики.

У цьому смислі можна говорити про те, що тактичні завдання передбачають удосконалення фінансового законодавства на сучасному етапі розвитку держави. Стратегічні перспективи, навпаки, можна враховувати лише

тоді, коли держава буде «готова» до таких змін. Тому й самі зміни необхідно здійснювати поступово.

Здійснення державної фінансової політики передбачає застосування відповідних форм і методів мобілізації, розподілу і використання фінансових ресурсів держави з метою виконання її функцій відповідно до стратегічних і тактичних цілей її економічного і соціального розвитку.

З метою здійснення економічних змін у фінансовій системі України уряд України прийняв багато важливих рішень, особливо у напрямку бюджетної політики на 2018-2020 роки. Основні напрями бюджетної політики на 2018-2020 роки ґрунтуються на положеннях Програми діяльності Кабінету Міністрів України, Коаліційної угоди, Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», програм співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

З огляду на перші досягнення макроекономічної стабільності у 2015-2017 роках та зростання ВВП України, вперше було запроваджено середньострокове бюджетування на три роки. Перехід до середньострокового бюджетування означає посилення бюджетної дисципліни та запровадження ефективного механізму управління бюджетними ресурсами. Це допоможе забезпечити фінансову стабільність та стимулювати економічне зростання в середньостроковій перспективі [4, с. 1086].

Відповідно до схваленого урядом проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки, головними засадами, на яких базується бюджетна політика є:

- створення сприятливого інвестиційного середовища та забезпечення макроекономічної стабільності шляхом продовження фіскальної консолідації для прискорення економічного зростання;

- проведення реформи у сфері державного управління, децентралізації та трансформації державних фінансів;

- розвиток людського капіталу шляхом реформування системи охорони здоров'я та освіти, надання державної соціальної підтримки;

- боротьба з корупцією шляхом встановлення верховенства права, підтримки ефективної роботи організацій у боротьбі з корупцією, забезпечення рівного доступу до правосуддя та налагодження механізму ефективного забезпечення захисту прав власності;

- забезпечення національної безпеки та оборони держави, захисту її суверенітету та територіальної цілісності [4, с. 1086-1087].

Вважаємо, реалізація відповідних засад неможлива без подолання кризових явищ в економіці України та співпраці з ЄС, розроблення напрямів стимулювання інвестицій та залучення їх в економіку України.

У своїй фінансовій політиці Європейський Союз прагне поєднати вимоги виконання соціальних зобов'язань із стимулюванням економічного зростання. Основними напрямками фінансової політики ЄС є: досягнення циклічного балансу бюджету; запобігання надмірним витратам бюджету; контроль державного боргу.

Спільний бюджет ЄС складається з урахуванням п'яти наступних принципів:

- принцип єдності (unity) – зведення усіх витрат і доходів в один документ;

- принцип універсальності (universality) – чітка конкретизація всіх витрат за статтями бюджету;

- принцип щорічності (annuality) – бюджетні операції, розраховані на відповідні бюджетні роки за стадіями бюджетного процесу задля уникнення формування довгострокових зобов'язань;

- принцип рівноваги (equilibrium) – бездефіцитність бюджету, збільшення доходів бюджету без використання позик. У разі якщо доходи бюджету перевищують витрати, то позитивне сальдо поточного року враховується як дохід наступного;

- принцип специфікації (specification) – цільове використання бюджетних коштів відповідно до визначених завдань [1, с. 803-804].

Окремі принципи спільного бюджету ЄС відображені і в бюджетному законодавстві України. Відповідно до ст. 7 Бюджетного кодексу України визначено принцип єдності бюджетної системи України, принцип цільового використання бюджетних коштів, принцип повноти та принцип збалансованості, які в свою чергу, відповідають за змістом принципам спільного бюджету ЄС, зокрема єдності, специфікації, універсальності та специфікації відповідно [2].

Багаторічна фінансова програма ЄС на 2014 – 2020 рр. містить узгоджені статті за різними категоріями витрат. Кожна фінансова програма супроводжується міжінституційним консенсусом, згідно з яким Європейська Комісія (далі – ЄК), Європейська Рада та Європейський парламент (далі – ЄП) зобов'язуються дотримуватися встановлених меж витрачання коштів. Поточний рівень витрат встановлює щорічний бюджет, що має відповідати основним положенням Багаторічної фінансової програми. Він має бути прийнятий відповідно до визначеної процедури. ЄП також контролює виконання прийнятого бюджету та затверджує щорічний підсумковий звіт ЄК про виконання бюджету. Гарантуючи дотримання норм, ЄК відповідає за спільне виконання Спільного бюджету ЄС та безпосередньо несе відповідальність за розподіл асигнувань на проведення внутрішньої та зовнішньої політики, а також адміністративного управління ЄС [1, с. 803-805].

Обговорення та вирішення питань фінансової політики відбувається на самітах ЄС, де приймаються рішення у форматі сучасного співробітництва. Європейський парламент та Рада, діючи відповідно до спеціальної законодавчої процедури, встановлюють річний бюджет ЄС відповідно до положень, визначених зокрема ст. 314 Договору про функціонування Європейського Союзу [7].

Отже, вивчення особливостей здійснення державної фінансової політики ЄС в умовах інтеграційних процесів, які наразі відбуваються в Україні є досить

важливим, оскільки стандарти фінансової системи ЄС сприяють забезпеченню фінансової стабільності та економічному зростанню країн-членів ЄС.

Особливістю державної фінансової політики України є її залежність від політики Європейського Союзу. ЄС надає Україні підтримку для забезпечення макрофінансової стабільності, реформування державного управління, розвитку громадянського суспільства, підтримки економіки, захисту навколишнього середовища, регіонального розвитку, освіти та ін. Зокрема, ЄС реалізує наступні програми допомоги Україні:

1. Вирішення проблем, пов'язаних з проведенням антитерористичної операції на сході України.

2. Макрофінансова підтримка – довгострокові позики з низькими відсотковими ставками.

3. Бюджетна підтримка ЄС у формі грантів, які призначені для підтримки реформ та розвитку: «Контракт із розбудови держави», «Програма реформування державного управління», «Загальнонаціональна програма щодо децентралізації», «Антикорупційна програма», «Програма розвитку приватного сектору».

4. Допомога через міжнародні фінансові організації, такі як Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк та Світовий банк. Спільний проект ЄС з Європейським банком реконструкції та розвитку EU4Business; Європейський інвестиційний банк – «Надзвичайна програма з відновлення України».

5. Розвиток громадянського суспільства.

6. Фінансування програми U-LEAD, яка спрямована на розширення прав і можливостей на місцевому рівні [3, с. 115].

Особливості державної фінансової політики України, на нашу думку, зумовлені, зокрема, рівнем соціально-економічного життя населення, політичною ситуацією в країні, залежністю економіки від фінансової підтримки ЄС. Саме врахування цих факторів у формуванні та розвитку фінансової політики дозволить Україні зберегти і найефективніше використовувати наявний економічний потенціал для здійснення стратегічних змін та забезпечити прогресивний розвиток держави.

У контексті європейської інтеграції України важливо сформувавши та впровадити державну фінансову політику, яка забезпечить ефективний механізм перетворення заощаджень в інвестиції, раціональний розподіл та використання фінансових ресурсів та прозорих потоків капіталу. Необхідно значно підвищувати ефективність здійснення державної фінансової політики, зокрема у сфері бюджету, оподаткування, митної справи, валютного регулювання контролю, а також державного соціального страхування.

Основними перспективами розвитку державної фінансової політики України в умовах європейської інтеграції, на нашу думку, можна визнати такі:

– вдосконалення фінансового законодавства шляхом імплементації норм права ЄС на основі стратегії розвитку фінансової, в тому числі податкової, бюджетної системи та соціального розвитку України;

- раціональне формування, розподіл та використання фінансових ресурсів держави;
- створення сприятливого бізнес-середовища для збільшення інвестицій в промисловість, сільське господарство та інші сектори економіки;
- зменшення податкового тиску на фізичних осіб-підприємців, малі й середні підприємства за допомогою звуження податкової бази, зниження ставок неефективних податків;
- формування ефективної системи публічного управління у сфері фінансової діяльності держави;
- підвищення рівня фінансово-правової культури населення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Державна фінансова політика має розроблятися для задоволення інтересів усіх груп населення. З точки зору макроекономічного зростання, успіх фінансової політики, яка лежить в основі розвитку реальної економіки, впливає з розширення податкової бази та зміцнення стратегічних позицій України в системі міжнародних відносин. Державна фінансова політика є ефективним інструментом регулювання економічного розвитку країни. Середньостроковими пріоритетами державної фінансової політики України мають стати удосконалення правового регулювання фінансових відносин; раціональне формування, розподіл й використання фінансових ресурсів держави; розвиток фінансового посередництва та підвищення ефективності фінансового контролю.

Вирішення тактичних та стратегічних завдань, які полягають у формуванні фінансової політики держави та внесення змін до законодавства України в межах реалізації фінансової політики дозволить підвищити ефективність формування, розподілу й використання фінансових ресурсів держави, сформувати досконалий механізм управління економікою держави в цілому в умовах євроінтеграції.

Співпраця України з Європейським Союзом допоможе наблизити нашу країну до високих стандартів Європи, покращити рівень життя та сприятиме добробуту людей. Стратегічний розвиток відносин з ЄС повинен залишатися одним із пріоритетів зовнішньоекономічної політики України.

Список використаних джерел:

1. Біла Л.М. Фінансова політика Європейського Союзу [Електронний ресурс]. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/164.pdf>
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 №2456-VI. Редакція від 06.02.2020 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Кваша О.С., Синякова О.В. Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасних умовах [Електронний ресурс]. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/25.pdf

4. Курило О.В. Фінансова політика України в умовах євроінтеграційних процесів [Електронний ресурс]. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/19_ukr/162.pdf.

5. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.04.01. Київ, 2006. 33 с.

6. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України : монографія / А. М. Соколовська та ін.; за ред. Т. І. Єфименко; Держ. навч.-наук. установа «Академія фінансового управління». Київ, 2015. 444 с.

7. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 2012/C 326/01 [Електронний ресурс]. – URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj.

REFERENS

1. Bila L.M. (2015) Finansova polityka Yevropeiskoho Soiuzu [European Union financial policy]. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/164.pdf> [Ukraine]

2. Biudzhetni kodeks Ukrainy(2010) [Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI. Redaktsiia vid 06.02.2020 [Elektronnyi resurs] / Ofitsiinyi sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [Ukraine]

3. Kvasha O.S., Syniakova O.V. (2019) Ukraina ta YeS: problemy ta perspektyvy intehratsii v suchasnykh umovakh [Ukraine and the EU: Challenges and Prospects for Integration in the Current Conditions] URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/25.pdf [Ukraine]

4. Kurylo O.V. (2018) Finansova polityka Ukrainy v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Financial Policy of Ukraine in the Context of European Integration Processes]. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/19_ukr/162.pdf [Ukraine]

5. Oparin V. M. (2006) Finansova systema Ukrainy (teoretyko-metodolohichni aspekty) [Financial system of Ukraine (theoretical and methodological aspects)] : avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.04.01. Kyiv, 2006. 33 p. [Ukraine]

6. Udoskonalennia upravlinnia derzhavnymy finansamy ta reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy(2015) [Improving Public Finance Management and Reforming the Tax System of Ukraine]: monohrafiia / A. M. Sokolovska ta in.; za red. T. I. Yefymenko ; Derzh. navch.-nauk. ustanova «Akademiia finansovoho upravlinnia». Kyiv, 2015. 444 p. [Ukraine]

7. (2012)Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 2012/C 326/01 [Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 2012]. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj. [Ukraine]